

Állíttatta Zsigmond Endre, München, 1993...

Krúdy Gyula emléktáblája

„...muzsikálok nekünk ősrégi
bánatod
duhajul és halkan,
nekikeseredve...”

Kosztolányi Dezső Krúdy című verséből idéz a fehér márványtábla, aranybetűkkel. Alatta: Krúdy Gyula halálának 60. évfordulóján állíttatta Zsigmond Endre, München, 1993.” A tábla Pesten, a Józsefvárosban, a Gyulai Pál utca 13. szám kapuja alatt áll. E házban lett albérlő Krúdy 1886-ban, amikor megérkezett a Nyírségből a fővárosba. De kicsoda a 64 éves Zsigmond Endre?

Méltatlankodva mutatja német útlevelét: a neve Z betűjét egy ausztrál hivatalnok lopta el, amikor 1949-ben bevándorolt, s őtöle kapta a szintén sérelmezett Andrew keresztnévet is. Írásait azonban mindig eredeti magyar nevén jegyezte.

Elsőéves német-angol szakosként 1949-ben lopózott át a nyugati határon. Ausztráliába úgy került, hogy Svájcba, Amerikába jutnia reménytelennek látszott. Az ötödik földrész viszont kivette. Első meglepetéseként kiderült: hiába olvasott Shakespeare-t eredetiben, angolul nem ért. A második, hogy csak az isten háta mögötti fakitermeléssel, majd kórházi kiegészítőmunkával szerezhet jogot a polgári élethez. Megszerezte — és írni kezdett.

A Sydneyben megjelenő Független Magyarországnak kezdett publikálni, amit később gyakorlatilag ketten írtak-szerkesztettek dr. Nagy Kázmérral. Zsigmond Endre — amellet, hogy feladata a heti tárca megírása — afféle mindenese lett. De hogy neve ne szerepeljen olyan sokszor egy lapszámban, kezdő vagy végződő betűivel, meg „álnéven” írt alá. Volt közben a postánál és járt az egyetem angol szakára, dolgozott könyvtárban, meg is nősült, el is vált. Sok időt szentelt az öslakosság, az „abok” életének, kultúrájának, hagyományainak tanulmányozására, és etéren keserves tapasztalatokat gyűjtött.

De mindvégig megmaradt magyarnak, sőt pestinek, ferencvárosinak. Sydney „pesti” és „budai” oldaláról írt, a Levendula utca és a Molnár utca sarkáról. „Bajnokok lettünk” címen lelkendezett, amikor a Fradi végzett az NBI. első helyén, felidézve „a halhatatlan Sárosi Gyurka sarkos tizenegyeseit”. „Míg centiméterekben és kilogramokban számolok, addig csak tanulmányúton vagyok itt” — írta máshol a tíz év után is megfoghatatlan angol mértékegységekről.

A Krúdy Gyula iránti, még diákkorában, idehaza fellobbant szerelme elmélyült: az ottani magyar könyvesbolt útján sorrendre megrendelte Budapestről kötetit, s a róla szóló írásokat.

1965-ben hazaruccant, majd „közelebb” költözött: előbb Heidelbergbe, ahol szükség volt német és angol nyelvtudására. 1966-tól a Szabad Európa Rádió munkatársa, irodalmi műsorokat írt és szerkesztett, de — minthogy kevesen voltak — más magazin jellegű programokba is „be kellett szállnia”. A hírek, a nagypolitika? Azzal nem foglalkozott, szükség sem volt rá, hiszen készen, változ-

tathatatlanul kapták Amerikából a kötelező, azonos szövegeket, s csupán fordították magyarra éppúgy, mint lengyelre, csehre, románra és így tovább.

Belépésétől kezdve több lett a Krúdy a SZER adásaiban, de gyakran szerepelt egyéb magyar irodalom is, hiszen Zsigmond Endre folyamatosan nyomon követte a kortárs publikációkat, építette kapcsolatait az anyaországi, a határon túli, ezen belül az emigráns magyar írókkal, költőkkel.

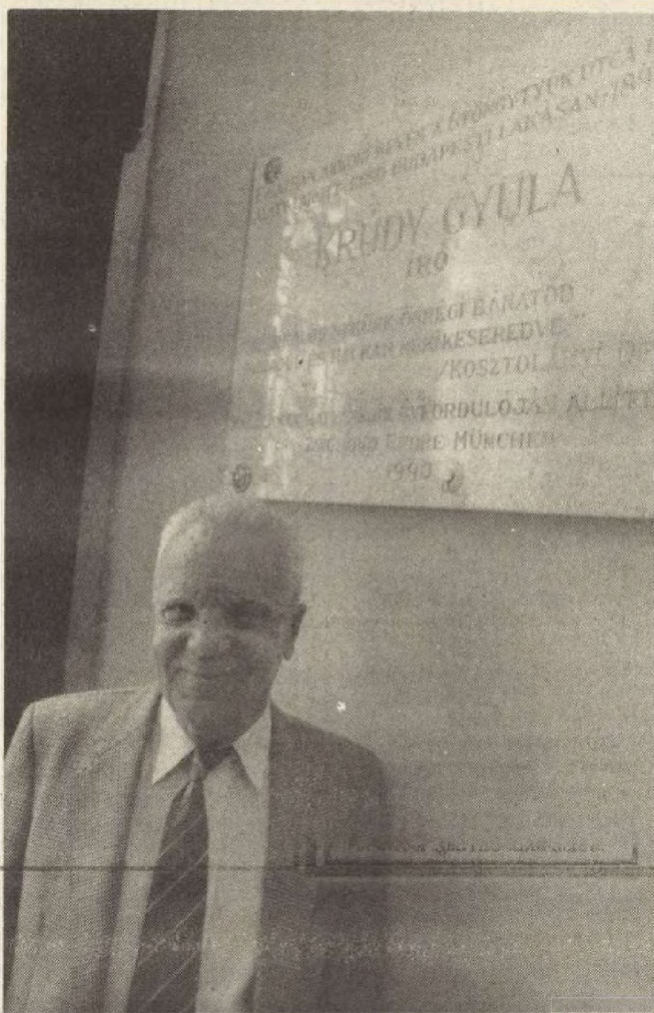
Ez idő tájt dolgozott a Mérleg című folyóiratnak, s egyik szerkesztője lett az Új Látóhatárnak, az emigráció egyik legjobb folyóiratának. Közben utazgatott, világot látott. Tudósításai főleg magyar vonatkozásúak voltak — s mindig magyarul írt.

Míg nem 1974-ben, éppen egy október 23-ai megemlékezésen ledöntötte lábáról a súlyos, agyműködést érintő betegség. Sokáig kezelték kórházban. Nagyjából kigyógyították féloldali bénultságából, de va-

egyelőre úgy tűnik — elkallódtak. Kéziratmásolatai nincsenek, irodalmi minesszét Petőfiről, Aranyról, Kosztolányiról, Illyés Gyuláról, meg persze a Krúdy-írásait a SZER archívumában ő maga nem leli, s ahhoz sem elég mozgékony, hogy a Független Magyarországból, a Readers Digestből, meg az említett folyóiratokból „betakartsa”.

Kicsiny, Ausztráliában kiadott, névjegyének minősített köteten díszleg csak a neve. A „Jegenyék” című válogatás címadó írása arról szól: a Magyarországon kosárrá font jegenyék darabkái az ausztrál földre dugtatva gyökeret eresztettek, s az arrafelé ismeretlen fák magyarak házai körül sudárrá nőttek, ligetet alkotnak. „...otthon érzi magát, felejténivalója nincs, hiszen nem emlékszik...” — így irigylí Zsigmond Endre az ausztrál jegenyét.

Krúdy-emléktábla állításán évek óta fáradozik. Hiszen képtelenség, hogy jelöletlen a Lövölde téri ház, ahol lakott!

Zsigmond Endre

FOTÓ: CZAGÁNY BALÁZS

lami végképp elromlott benne. Logopédus tanította meg újból beszélni — már csupán magyarul. „Nem tudom jól mondani” — fakadt ki minduntalan beszélgetésünk során, ha közlendője túl bonyolult. Csak a legegyszerűbb közlések leírására vállalkozik, miközben a dolgok megértése nála tökéletes maradt, bár személyesen olvasva csak kevésbé. Ezért Münchenben rendszeresen fölolvastat magának.

A megjelenő magyar könyvek listájáról folyamatosan kijelöli, ami érdekli — és szinte naprakész a magyar nyelvű könyvekben. Elmaradhatatlan részvevője az emigráció irodalmi és társadalomtudományi összejöveteleinek, így a Lugano mellett, a Bibó-ülésszaknak és az idén tavasszal Szóvátán rendezett akadémiai napoknak.

Sajnálhatjuk, hogy írásai legnagyobbrészt — legalábbis

— de az tíz éve körül van állványozva. A Royal Szálló, ahol szintén hosszan tartózkodott — kétes jövőjű. Így az értesülés, hogy a valamikori Gyöngytyúk utca ma Gyulai Pál nevét viseli, és a 13. számú ház a helyén áll, noha amerikai tulajdonban — felvillanyozta. Mozgósította pesti nővérét, Évát, végigkilincselte vele az engedélyeket, megvette és megfaragtatta a carrarai fehér márványt.

A tábla felavatásán Pomogáts Béla, az Írószövetség alelnöke azt emelte ki: ha a mostani, nyugtalan időkben Krúdy időtlen magyar világának állítunk emléket, akkor segítjük, hogy átmentsük a jövőnek, az örökkévalóságnak. Ebben vállalt szerepet — tette hozzá — Zsigmond Endre, aki így szellemileg hazatért.